

Date: 27th April-2025

“TIKUV MASHINASIDA CHOK BAJARISH TEXNOLOGIYASI, IGNA VA
FURNITURA TURLARI”

Ismailova Momogul Hamraboy qizi

Urganch davlat pedagogika instituti, Texnologik ta'lim kafedrası o'qituvchisi

Madraximova Gulnura

Urganch davlat pedagogika instituti talabasi, 3-kurs talabasi

Raxmatullayeva Aziza Jamol qizi

Urganch davlat pedagogika instituti talabasi, 3-kurs talabasi

Rajabova Gulnoza Ilxom qizi

Urganch davlat pedagogika instituti talabasi, 3-kurs talabasi

Annotatsiya: Ushbu ishda tikuv mashinasida chok bajarish texnologiyasi, mashina ignalari va furnitura turlarining o'zaro bog'liqligi yoritilgan. Choklar sifati, mustahkamligi va estetikasini ta'minlashda igna tanlovi va furnituraning o'rni muhim ahamiyatga ega ekani asoslab berilgan. Mashina ignalarining tuzilishi, turlari va ularning turli matolarga mosligi haqida ma'lumotlar keltirilgan. Shuningdek, zamonaviy tikuvchilikda qo'llaniladigan asosiy furnitura vositalari – tugma, fermuar, lenta, ilmachalar va boshqa aksessuarlar haqida umumiy tushuncha berilgan. Mazkur mavzu kasb-hunar ta'limi va amaliy dizayn ishlarida foydali nazariy va amaliy asos bo'lib xizmat qiladi.

Annotation: This paper explores the interrelation between sewing machine stitch technology, needle types, and types of garment accessories (furnitura). It emphasizes the importance of proper needle selection and accessory usage in ensuring strong, neat, and functional seams. The structure and varieties of machine needles are explained in relation to different fabrics. Additionally, common types of garment accessories such as buttons, zippers, ribbons, hooks, and decorative elements are reviewed. This topic provides both theoretical knowledge and practical value for vocational education and garment production.

Аннотация: В данной работе рассматривается взаимосвязь технологии выполнения швов на швейной машине, типов игл и видов швейной фурнитуры. Подчеркивается важность правильного подбора иглы и фурнитуры для обеспечения прочности, аккуратности и функциональности швов. Описана конструкция и разновидности машинных игл в зависимости от типа ткани. Также представлены основные виды фурнитуры — пуговицы, молнии, ленты, крючки и декоративные элементы. Данная тема имеет теоретическое и практическое значение для профессионального обучения и швейного производства.

Kirish. Tikuvchilik — insoniyat madaniyati shakllanishi bilan bir vaqtda vujudga kelgan va bugungi kunda ham o'z ahamiyatini yo'qotmagan muhim kasblardan biridir. Har bir davrda tikuvchilik sohasi inson ehtiyojlari asosida rivojlanib, bugungi kunga kelib sanoatlashtirilgan, zamonaviy texnologiyalar bilan boyitilgan mustaqil ishlab chiqarish

Date: 27th April-2025

tizimiga aylangan. Ayniqsa, kiyim-kechak ishlab chiqarish sanoatida tikuv mashinalari asosiy ishlab chiqarish vositasi sifatida muhim o‘rin tutadi. Ushbu mashinalar orqali tikiladigan choklar sifatli, mustahkam va estetik jozibador bo‘lishi uchun maxsus texnologik yondashuv talab etiladi.

Tikuv mashinasi orqali bajariladigan choklar nafaqat matoni birlashtirish, balki ularning chetini ishlov berish, bezak berish yoki kuchlanishlarga bardosh berishini ta‘minlash kabi ko‘plab funksiyalarni bajaradi. Chok turi, ipning sifati, mashinaning sozlanishi va eng muhimi — ishlatilayotgan ignaning to‘g‘ri tanlanishi umumiy natijaga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Aynan igna — tikuv mashinasining mato bilan bog‘lovchi asosiy elementidir. U ipni matodan o‘tkazish, chokni hosil qilish va har bir tikuv harakatida aniq ishlash funksiyalarini bajaradi.

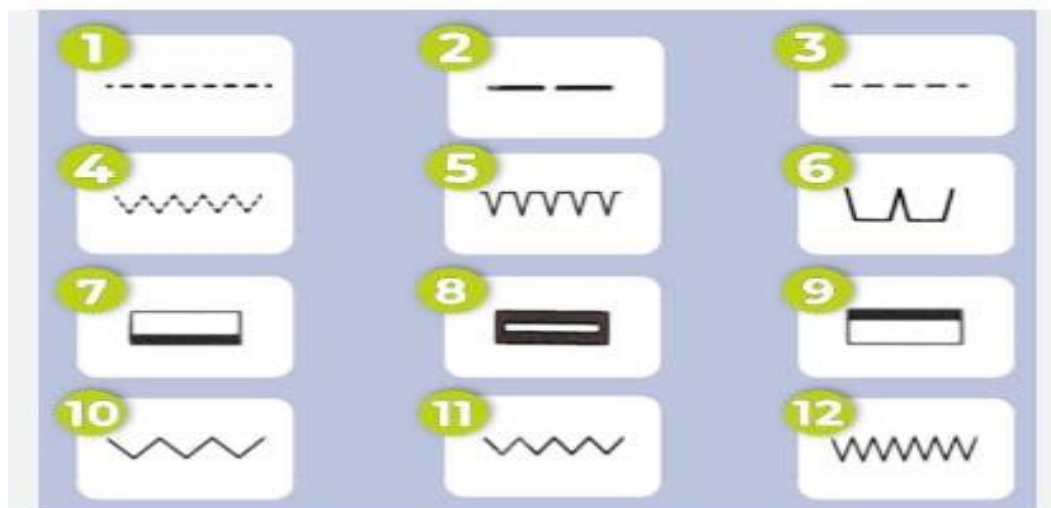
Tikuv mashinasi ignasi oddiy ko‘rinishga ega bo‘lsa-da, uning tuzilishi, ishlab chiqarilish materiali, uchi shakli, ip o‘tadigan teshigining joylashuvi va tanasi shakli — barchasi texnologik jihatdan muhim ahamiyat kasb etadi. Har xil turdagi matolar — masalan, atlas, shoyi, trikotaj, jins, jun yoki sintetik materiallar — o‘ziga xos tikuv xususiyatlariga ega bo‘lib, ular uchun alohida igna turlaridan foydalanish zarur. Agar igna noto‘g‘ri tanlansa, mato yuzasida ko‘zga tashlanadigan nuqsonlar, chokda iplarning uzilishi yoki notekis tikuvlar paydo bo‘lishi mumkin. Bu esa mahsulot sifati va tashqi ko‘rinishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Bugungi kundagi ilg‘or tikuv mashinalari ko‘plab funksiyalarga ega bo‘lsa-da, ularning samarali ishlashi inson omiliga — ya‘ni tikuvchining bilim va ko‘nikmalariga bog‘liq. Ayniqsa, o‘quvchi-yoshlar va kasb-hunar kollejlarda ta‘lim olayotgan tikuvchilik yo‘nalishidagi mutaxassislar uchun chok texnologiyasi va igna turlari bo‘yicha puxta bilimga ega bo‘lish zarurdir. Ushbu maqola aynan shunday maqsadga xizmat qiladi — unda choklarni bajarish texnologiyasi va tikuv mashinasi ignasining turlari haqida batafsil ma‘lumotlar keltiriladi. Bu ma‘lumotlar amaliy ish jarayonida sifatli mahsulot tayyorlashga ko‘maklashadi, bilimni mustahkamlashga xizmat qiladi va kasbiy salohiyatni oshiradi.

Asosiy qism

1. Tikuv mashinasi choklarini bajarish texnologiyasi

Tikuv mashinalarida chok bajarish — bu ikki yoki undan ortiq mato qatlamlarini tikuv orqali birlashtirish jarayonidir. Bu jarayon tikuv mashinasi yordamida avtomatlashtirilgan bo‘lib, u aniq, mustahkam va estetik tikuv hosil qilish imkonini beradi. Choklarning sifati mashina sozligi, ishlatilgan igna, ip va mato turiga bog‘liq bo‘ladi.

1-rasm .Tikuv mashinasining chok turlari

Tikuv choklari quyidagi asosiy turlarga bo‘linadi:

To‘g‘ri chok — eng sodda va eng ko‘p qo‘llaniladigan chok turi bo‘lib, kiyim-bosh, matolarni birlashtirishda ishlatiladi.

Zigzag chok — cho‘ziluvchan matolarda keng qo‘llaniladi, ip uzilmasligini ta‘minlaydi va chetlarni ishlov berishda ham foydalidir.

Orqali chok — asosan bezak berishda va yashirin joylarda bajariladi. Tugmalarni tikishda ham ishlatiladi.

Overlok chok — matoning chetlarini toza va mustahkam qilish, sochilib ketishining oldini olishda muhim ahamiyatga ega.

Ikki ignali chok — ikki qatordan iborat bo‘lib, estetik jihatdan chiroyli ko‘rinadi. Sport kiyimlarida keng ishlatiladi.

Chok bajarish texnologiyasida quyidagilarga e‘tibor qaratiladi:

1. Mashinani to‘g‘ri sozlash – tishlar, igna harakati, ip tarangligi va prujina holati ideal bo‘lishi kerak.

2. Materialga mos ip va igna tanlash – har xil matolar uchun turlicha ip va ignalar qo‘llaniladi.

3. Amaliy tajriba – har bir chok turi o‘ziga xos texnologik tartibda bajariladi, bu esa sifatli natijani kafolatlaydi.

Tikuv mashinasining to‘g‘ri ishlashi chok sifatiga bevosita ta‘sir qiladi. Choklarning mustahkamligi, matoning cho‘zilishi yoki qisqarishi, tikuv chizig‘ining tekisligi — bularning barchasi to‘g‘ri texnologiyaga asoslangan bo‘lishi kerak.

BIRIKTIRMA CHOK TIKISH TEXNOLOGIK XARITASI		
No	Ko'rinshi	Ish ketma-ketligi
1		11-16 sm li gazlama namunasini o'ngini o'ngiga qaratib biriktiriladi.
2		Teskari tomonidan 0,9 mm kenglikda ko'klab chiqiladi.
3		Ko'klash chokidan 0,1 mm oraliqda mashinada to'g'ri baxyaqator tikiladi.
4		Ko'klash chokining ipi olib tashlanadi. Chokning orasini ochib dazmollanadi.
5		Yoki bostirib bir tomonga yotqizib dazmollanadi.

2-rasm.Biriktirma chok turlari

2. Tikuv mashinasi ignasi va uning turlari

Tikuv mashinasi ignasi — chok hosil qilishda muhim rol o'ynovchi elementlardan biridir. Umatoni teshadi va ipni o'tkazib, ostki ip bilan bog'laydi. Ignaning sifatsizligi yoki mos kelmasligi tikuv natijasining buzilishiga, matoning teshilishi yoki chokning notekis chiqishiga sabab bo'ladi.

Tikuv mashinasi ignasining asosiy qismlari:

Uchi – ignaning matoga kiradigan qismi; o'tkir yoki yumaloq bo'ladi.

Bo'yin (groove) – ip harakatlanadigan joy; ipni yo'naltiradi.

Ko'z (teshik) – igna uchiga yaqin joylashgan, ip shu joydan o'tadi.

Tana (shaft) – ignaning asosiy tanasi bo'lib, mustahkamligini ta'minlaydi.

Kalta qirrali yassi qismi – ignani mashinaga to'g'ri o'rnatish uchun xizmat qiladi.

Ignaning asosiy turlari quyidagilardan iborat:

Universal ignalar – ko'pchilik matolar uchun mos, kundalik tikuv ishlarida foydalaniladi.

Sharli ignalar (Ball point) – trikotaj va elastik matolar uchun mo'ljallangan; yumaloq uchi matoni yirtmaydi.

O'tkir ignalar (Microtex) – yupqa, zich matolar uchun ishlatiladi; aniqlik va silliq tikuv uchun mo'ljallangan.

Jins ignalari (Denim needles) – zich, qalin matolar (jins, brezent) uchun mo'ljallangan, ignaning tanasi qalinroq bo'ladi.

Bezak ignalari – maxsus naqshli choklar uchun qo'llaniladi; kengroq ko'zli bo'ladi.

Ignani tanlashda mato turi, ip qalinligi va bajariladigan ish turi inobatga olinishi lozim. Har bir igna ishlab chiqaruvchi tomonidan raqamlanadi (masalan: 70/10, 80/12, 90/14), bu raqamlar ignaning qalinligini bildiradi. Kichik raqamlar ingichka, katta raqamlar esa qalin ignalarni bildiradi.

Ignani to'g'ri tanlash mashina ishlashini osonlashtiradi, matoga zarar yetkazmaydi va sifatli chok hosil qiladi. Har bir yangi tikuv ishidan oldin ignani tekshirish, kerak bo'lsa almashtirish zarur.

Date: 27th April-2025

3. Furnitura va uning turlari

Furnitura — bu tayyor mahsulotga funkcionallik va estetik ko‘rinish beruvchi yordamchi qismlardir. Ular kiyim-bosh, uy-ro‘zg‘or buyumlari, sumkalar va boshqa tikuv mahsulotlarida keng qo‘llaniladi.

Asosiy furnitura turlari:

Tugmalar — har xil shakl, rang va o‘lchamda bo‘lib, kiyimni yopish, bezash uchun ishlatiladi.

Fermuarlar — kiyim yoki buyumni ochish-yopishda foydalaniladi. Metall, plastmassa yoki yashirin ko‘rinishda bo‘ladi.

Ilgak va ilgichlar — ko‘ylak, kostyum, kamar va parda uchun ishlatiladi.

Lentalar va tasmalar — dekorativ yoki amaliy maqsadlarda tikiladi.

Velkro (yopishqoq tasma) — bolalar kiyimi, sport anjomlari va harbiy kiyimlarda keng tarqalgan.

Nitkalar va kapsulalar — tugmacha o‘rniga ishlatiladigan zamonaviy furnitura turlari.

Furnituraning materiali, sifati, rang-tusi mahsulotning umumiy ko‘rinishiga va chidamliligiga bevosita ta‘sir ko‘rsatadi. Ularni to‘g‘ri tanlash dizaynerlik ishlarining muhim bosqichidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Алимов А.Ш., Салиева Н.Х. “Тикув технологияси”. – Тошкент: “Фан ва технология”, 2021.
2. Мирахмедова Н.А. “Енгил саноат технологияси”. – Тошкент: “Ўқитувчи”, 2019.
3. Қўлланма: “Тикув машинаси ва унда ишлаш усуллари”, касб-хунар таълими учун ўқув-методик қўлланма. – Тошкент: “Yangi asr avlodi”, 2020.
4. Gherzi Textile Organization. “Sewing Machine Maintenance and Needle Selection Guide”, 2020.
5. Singer Corporation. “Sewing Machine Needles & Stitches Manual”, Singer Instructional Series, 2018.
6. “Sewing for Fashion Designers” – Anette Fischer, Laurence King Publishing, 2015.
7. Қосимова Д.М., Ҳошимова Г.Н. “Тикув машинаси ва ундаги чизиқлар турлари”, ўқув қўлланма. – Тошкент: 2022.
8. “Furnitura turlari va ularni tanlaAlbatta! Quyida uchta mavzuni birlashtirgan holda yagona umumlashtirilgan mavzu nomi taklif etiladi:

